

Woede

Ik weet niet hoe het met jou gesteld is, maar in mijn opvoeding was boosheid een van de grootste taboes. (Een ander was egoïsme, kun je nagaan hoe zwaar mijn kunstenaarskind het heeft gehad ;-). Terwijl er niets zo gezond is als het gevoel dat je vertelt: nu is het genoeg. Tot hier en niet verder! De grens is bereikt, in die zin is woede een landkaart. Jouw land wordt door jouw grenzen omringd. Je hebt het recht om je eigen grenzen te trekken, en niemand heeft het recht ze te overschrijden of te verplaatsen.

Luister naar je boosheid, stop hem niet weg. Doe er iets mee! Als schrijver kun je je boosheid omzetten in een venijnige column. Zo schreef ik er eentje naar aanleiding van al die welgemeende open deuren die mensen intrappen als je een kwaaltje hebt, onder de titel [Vieze Ziektes](#).

De afbeelding hiernaast was de illustratie die ik maakte bij het volgende gedicht, waarin ik probeerde weer te geven hoe mijn boosheid me altijd door anderen ontnomen was:

niet boos
maar verdrietig
niet boos
maar moe
niet boos
maar onredelijk
niet boos
maar dom
niet boos
maar
razend!

Synchroniciteit

[Hier](#) staat wel mooi beschreven wat synchroniciteit inhoudt, en ook [wikipedia](#) geeft veel informatie. Kort gezegd is synchroniciteit 'betekenisvol toeval' – het geeft je het gevoel dat je alle medewerking krijgt, zodra je maar eenmaal hebt durven beginnen. Spring, en het vangnet verschijnt! Begin, en de Voorzienigheid komt ook in beweging! (dit citaat op blz 89 wordt ten onrechte aan [Goethe](#) toegeschreven, terwijl het in de oorspronkelijke uitgave correct staat)

Ter illustratie van de synchroniciteit rondom mijn boek Brandsporen een stukje uit een oude Heldenreis Nieuwsbrief:

Er gebeurden een paar wondertjes tijdens het schrijven van mijn roman [Brandsporen](#).

Ik gaf de hoofdpersoon na verloop van tijd een andere naam, van Rixt werd zij Fardau, een naam die ik was tegengekomen in een Fries boek (Kuneara van Akky van der Veer). Ik had de naam nog nooit gehoord maar vond hem prachtig. Toen ik de betekenis van Fardau opzocht (vrede, bescherming, heiligheid) was die ook helemaal in overeenstemming met haar rol in het verhaal.

Mijn dochter zat inmiddels op de Nederlandse school in Aberdeen, en meester Gerben kreeg zijn eerste kind. Drie keer raden hoe het meisje heette. Fardau! We waren al naar Amerika verhuisd toen we bericht kregen van de geboorte van zijn tweede dochter. Hoe heette zij? Rixt!

In mijn boek komt een schilderij voor, dat veel gebeurtenissen in gang zet. Het schilderij bestaat in mijn hoofd, ik weet precies hoe het eruit ziet. Maar af en toe is het goed om na te gaan of de fantasie ook in de werkelijkheid zou kunnen bestaan. Bovendien had ik in Texas (waar ik woonde toen ik het boek afmaakte) af en toe behoefte aan Fries beeldmateriaal om weer even in de juiste sfeer te komen. Gezegende wonderen der moderne techniek. Nu hoefde ik alleen maar bij Google Afbeeldingen "Fries schilderij" in te typen, en ik kreeg een schat aan mooie plaatjes.

Ik was bijzonder onder de indruk van een schilderij van Bauke Weistra. Het stelde de kerk van Grouw voor, gestileerd, in magische kleuren, van groen via turkoois verlopen naar paars en zwart. Jaren later zag ik het hangen bij een antiquair in Grouw. Mijn schilderij, het schilderij van Bauke Weistra. Het was te koop en het was te betalen. Het hangt nu bij mij aan de muur, en herinnert me dagelijks aan de wonderen van de verbeelding.

Toen ik in verband met de economische crisis en de bezuinigingen op cultuur niet meer wist hoe ik mijn cursussen nog rendabel kon houden, droomde ik op een nacht van [Heldenreis op Zolder](#). Geen dure cursusruimte meer huren, maar gewoon de trap op in mijn eigen huis. 'Toevallig' had de kringloop net allemaal leuke ikea-lampjes, plus een laag tafeltje voor de radio-cd-speler dat precies naast de droger paste, en 'toevallig' vond ik elders prachtige dienbladen voor 2 euro ...

Je stam vinden

Op bladzij 96 wordt even aan het sprookje van het Lelijke Jonge Eendje gerefereerd. Ik herinner me opeens dat ik dat sprookje heb gebruikt in de cursus Heldinne's Reis, en dat het gaat over het vinden van je stam, van de mensen bij wie je écht hoort, en die je echt helpen om jezelf te worden. De stamoudsten, over wie het op bladzij 89 gaat.

Veel cursisten lijken bang dat anderen er met hun werk vandoor zullen gaan. Veel mensen lijken bang om hun inzichten te delen. Alsof er niet genoeg creativiteit is voor iedereen! Natuurlijk is die er wel, en juist door vrijelijk te getuigen van je ervaringen vergroot je voor iedereen de mogelijkheden. Zoek je stam, kom thuis. De tekst van het sprookje zoals die staat in De Ontembare Vrouw van Clarissa Pinkola Estes doe ik hier als bijlage bij.

The Fire in the Song

The mouth opens
and fills the air
with its vibrant shape

until the air
and the mouth
become one shape.

And the first word,
your own word,
spoken from that fire

surprises, burns,
grieves you now
because

you made that pact
with the dark presence
in your life.

He said, "If you only
stop singing
I'll make you safe"

And he repeated the line,
knowing you would hear
"I'll make you safe"

as the comforting
sound of a door
closed on the fear at last,

but his darkness crept
under your tongue
and became the dim

cave where
you sheltered
and grew

in that small place
too frightened to remember
the songs of the world

its impossible notes
and the sweet joy
that flew out the door

of your wild mouth
as you spoke

~ David Whyte ~

Het Vuur in het Lied

De mond gaat open
en vult de lucht
met haar trillende vorm

tot lucht en mond
samen één
vorm zijn.

En het eerste woord,
jouw eigen woord
met dat vuur gesproken

verrast, verbrandt,
doet je nu pijn
want

ooit sloot je een pact
met de duistere
in je leven.

Hij zei: "Als je maar
stopt met zingen
zal ik je behoeden."

En nogmaals zei hij
die regel, opdat je
"Ik zal je behoeden"

zou horen als een deur
die eindelijk dichtvalt
en vrees buitensluit,

maar zijn duisternis kroop
onder je tong,
en werd de vage

grot waar
je wegschool
en groeide

in die kleine ruimte
bang voor de herinnering
aan de liederen der wereld

onwaarschijnlijke noten
zoete vreugden
vlogen uit de poort

van je wilde mond
als je sprak

Het kind dat je was

Toen ik 12 jaar geleden vijf prestaties uit m'n kindertijd moest verzinnen waar ik trots op was, kwam ik niet verder dan vier. (bladzij 100, nr 3)

1. gevochten op het schoolplein (met een een jongen die ons pestte, een stoer gevoel van woede)

2. speld uit Geertjes voet getrokken (was ze in gaan staan bij de handwerkles, een stoer gevoel van verpleegster-die-overal-tegen-kan)

3. ceintuur aan Heleens jurk genaaid (ik had haar nep in 't water geduwd, vastgehouden aan die strik, die er prompt uitscheurde. Gevoel van schuld inlossen.)

4. Lied La Mer gemaakt (samen met muzikwonder nicht Ellen een frans chanson over de zee gemaakt, aan zee).

En meer kon ik niet bedenken. Terwijl ik nu denk: voorleeswedstrijd gewonnen?

Toneelgespeeld in klas vijf én zes? In hoge bomen geklommen? Al die mooie rapporten? Maar er was zoveel dat niet telde, omdat het mij aanwaaide. Grappig dat je zoveel ouder moet worden voor je bedenkt: Hoezo 'telde'?

Wie telde er dan? Was er een scorebord? Maar het werd me duidelijk gemaakt: hard voor iets werken telt. Iets goed kunnen, gebruik maken van je talent, dat telt niet. Zo worden mensen van hun ware doel afgehouden! Alsof talent niet dé aanwijzing is dat daar jouw levensdoel ligt.

Maar er was zoveel dat niet telde, omdat het mij aanwaaide. Grappig dat je zoveel ouder moet worden voor je bedenkt: Hoezo 'telde'?

Power

Die eigenschappen van mij als kind – dat was ook een fikse confrontatie (bladzij 100, nr 2). Ik was Eerlijk, Doortastend, Vrolijk, Zelfverzekerd, en Flink. Typisch een meisje voor de pubertijd, schreef ik erbij, daarna storten we ons massaal in de poel van onzekerheid en slinkse wegen. Geldt dat voor jongens evenzeer?

In elk geval verdient het aanbeveling om die eigenschappen terug te winnen. Niet voor niets heet dit hoofdstuk "een gevoel van kracht terugvinden!" Het woord in de Engelse tekst is *power*, en dat betekent niet alleen kracht, maar ook macht.